

"Sóc un fracassat"

L'editorial Tres i Quatre acaba de publicar l'obra poètica completa de Lluís Alpera. Poeta, crític i professor de filologia a la Universitat d'Alacant és, sobretot, un gran militant i dinamitzador del fet poètic d'aquest país des de fa gairebé quatre dècades.

Som a la presentació de les novetats editorials de Tres i Quatre. Cadascun dels autors ha de fer algun comentari sobre la seua obra i ara, en darer lloc, té la paraula Lluís Alpera que ha de comentar la publicació de l'obra poètica completa, sota el títol de *Cavalls a l'alba*. El poeta deixa atuits els assistents quan diu que és un fracassat.

—*Ens pot explicar això que és un fracassat?*

—Quan es diuen les coses a bot i bolea les ambigüitats sorgeixen des de la mateixa, diguem-ne, definició. Jo em referia a les expectatives, a la funció de la creació poètica. La funció social de la poesia és molt minoritària respecte a fa quaranta anys, quan jo vaig començar a escriure. Em puc qüestionar si ho he encertat, triant una vocació poètica en lloc d'una vocació narrativa. Jo personalment no estic frustrat, però les expectatives de la funció de la poesia d'avui són molt menors que no les de fa unes quantes dècades.

—*Quina hauria de ser, doncs, la funció de la poesia en la societat actual?*

—Quan jo dic la societat, dic la societat aplicada, principalment en el camp de l'ensenyament que és on tenim aquesta funcionalitat. Jo tenia unes expectatives molt grans quan això es va posar en marxa, la llei de l'ús del valencià, que els docents ensenyarien la poesia, si no com una arma de combat, sí com un element de valor molt més simbòlic, com el que tenia fa trenta anys. Avui la poesia potser és cada vegada més minoritària. Cosa que fa que abans tinguera un valor emblemàtic; la poesia condensava en poques paraules moltes funcions, però crec que fins i tot el professional de la literatura va pels camins més fàcils, com la narrativa o l'assaig més dialèctic, i bandeja aquesta funció didàctica, social, de la poesia. Si des de l'escola això s'ampliava, potser incidiria més en la societat.

—*Comencem pel principi, com va arribar a l'escriptura?*

—Ja fa molts anys d'això. Ho podríem lligar amb el que dèiem al principi: em sembla que per una actitud respecte a una llengua, a una cultura, a un país oprimat. L'any 57 o 58 vaig entrar en la qüestió del país. Per motius ètics, cívics, per compromís intel·lectual i perquè m'agradava llegir poesia. La poesia sempre sintetitza vivències personals i vivències de cultura i pensament. Aquesta síntesi em feia sentir realitzat en tota una sèrie d'inquietuds meues. Unes lectures de primera hora, la condensació d'Antonio Machado, el

ARXIU / VICENT A. JIMÉNEZ

lirisme amorós de Rilke o alguns textos de Whitman d'ordre didàctic em feren veure com es podien condensar a través de la lírica els pensaments d'una manera brillant, d'una manera que enganxara ràpidament. Això em va inclinar cap a la poesia.

—*L'any 1962 fou per als valencians una data crucial, si més no culturament parlant: es publiquen llibres, entre ells Nosaltres els valencians; l'editorial Estel emprèn la seua segona època; apareix Raimon en el panorama de la nova cançó; en l'ambient universitari es perfila una progressiva consciència nacional. Doncs bé, en aquest context apareix Poetes universitaris valencians, que és la seua presentació li-*

"La poesia sempre sintetitza vivències personals i vivències de cultura i pensament. Aquesta síntesi em fa sentir realitzat en tota una sèrie d'inquietuds meues."

terària. Podria explicar com recorda aquella època?

—Ho vam viure amb una gran expectació de futur: Volíem menjar-nos el món, accelerar la caiguda de Franco. Tot es vivia amb molta il·lusió perquè teníem uns mestres reals i únics: Sanchis Guarner i Fuster, la trilogia de la universitat dels professors Reglà, Tarradell i Giralt. Les primeres temptatives amb revistes en català com *Concret* i *Diàleg* que es realitzaven amb sentit de país. Vam fer una cosa que es deia “Panorama de les idees” a la Facultat de Lletres, un cicle de col·loquis i conferències en què intervenia tota la generació dels 60: Aracil, Marqués, Cucó, Climent, Ardit, Raga... Fou un temps de confrontació amb el poder. La combinació i l’inici fou *Nosaltres els valencians*. La il·lusió de renovar i de fer coses, i que la universitat s’identificara de ple amb el país, era tan gran que alguns universitaris ens vam posar en marxa. Per exemple, en l’*Antologia de poetes universitaris* —el pròleg el vaig escriure jo—, vam fer que la signara Sanchis Guarner. Crèiem que la manera de fer literatura era la poesia, per tradició i perquè era allò que més a l’abast teníem; per la possibilitat de publicar de seguida. Tot plegat eren unes expectatives més grans que es podien traduir en alguna cosa més que en simple creació literària. Volíem connectar amb la resta de la universitat i demostrar que el català era un bon vehicle. Fer conferències a tot arreu a tota mena d’associacions i pels pobles. Però després del llibre de Fuster, els poetes passaren de la poesia a uns altres camps: pensament, assaig, narració, etc. Aracil i Ninyoles a sociolingüística, Marqués a sociologia, Cucó i Ardit a història. Però aquest principi de cohesió poètica no es dilueix, sinó que es transforma en altres camps. Només en quedem tres, en el camp de la lírica: Boils, Rodríguez Bernabeu i jo, i això afebleix una generació poètica. I si hi afegeixes que després vinculen Alpera amb un compromís social, resulta que he quedat sol i en una teoria no ben vista.

—*Sota l’impacte de la introducció de Castellet-Molas a Poesia catalana del segle XX, va preparar immediatament Anthology of Valencian Realist Poetry amb un manifest que publicà Identity Magazine. Quina és la seua opinió sobre el realisme i tots aquells fets vists des de l’actualitat?*

—T’he de confessar que en aquest assumpte em va fallar l’actor principal. Una obra és bona quan tens el personatge que te la salva. Em va fallar Estellés. La por o la mandra, no ho sé. Era un moment difícil, professionalment, per a ell. Em llegia els seus versos. Una de les persones que m’encoratjava a prosseguir era Estellés. Li agradava el que jo feia perquè sintonitzava amb la tècnica expressada per la meua poesia,

perquè la meua obra sempre ha tingut una carrega simbòlica. Em va fallar com a actor principal. Estava convençut que em donaria un poema inèdit per a l’antologia, però no fou així. Vaig agafar Carmelina, Valls, Beneyto. No vaig agafar poemes de Bru, ara m’adone que sí que tenia obra en aquest sentit, i no vaig pensar en Llòria, perquè no la coneixia, que també té obra en aquest sentit. Aquesta és l’errada. Hi havia una cosa ètica, era un moment de potencialitats, la poesia era la veu que podia condensar simbòlicament la protesta; l’exemple, ens l’havia donat Espriu. Això em va marcar definitivament. Jo veia que les tècniques expressives que Estellés aplica en *La nit* i en *Èglogues* em convencien més, cosa que em costava perquè jo no tenia aquest llenguatge. Potser no hauria d’haver estat una antologia, sinó una mostra.

—*Trencats versos d’agost (1971) connecta, tot aprofundint-la, amb el to elegíac de la darrera part de Dades... S’hi fa present la nostàlgia de la pàtria i el dolor de sentir-la derrotada. (Recordem que Alpera passa del 1964 al 1971 als EUA). Com va anar l’aventura americana?*

—Volia experimentar una llibertat ideològica. Volia confrontar-ho tot en un país anomenat llibertat per excel·lència. En vaig xerrar molt amb Sanchis Guarner, que fins i tot em digué: “No s’enganye vostè”, i li vaig comentar que, si se m’oferia un futur professional, tornaria. Ho mastegàrem molt. Me n’hi vaig anar amb aquesta il·lusió. Va ser tot un món nou. A banda les facilitats acadèmiques, volia conèixer el món nord-americà en un moment de revolta i de lluita.

—*Què representa publicar, en aquest moment, la seua obra poètica completa, tant personalment com literàriament?*

—Personalment, he passat, com tot ésser humà, moments d’esperança i de desesperança. La condició de poeta perifèric, de la doble perifèria

de la qual he parlat sovint, em porta a sentir unes necessitats personals, que exigien de tancar una obra, de donar una visió globalitzadora, encara que fos provisional, de tota una trajectòria. Més que res perquè et quedes amb les ganes de dir alguna cosa més del que has dit, en tota aquesta trajectòria d’estètiques acumulades a les quals m’ha agradat, com un desafiament continu, d’incorporar-me —i potser ara no em trobe amb aquesta força desafiadora, de moment—. Aleshores he cregut que valia la pena de donar una visió de conjunt. Però això també enganxa en l’aspecte estètic, potser perquè, quan arribes a una certa edat, tens una trajectòria definida, no has d’entrar en un joc competitiu amb els més joves. Arriba un moment que has de deixar una cosa que tinga un pes per ella mateixa, i a partir d’ací has de fer una reflexió.

ARXIU / VICENT A. JIMÉNEZ

“La poesia era la veu que podia condensar simbòlicament la protesta. L’exemple, ens l’havia donat Espriu.”

—Per què el títol de *Cavalls a l'alba*?

—Com fan alguns poetes, de vegades, tries algun vers que t'ix al llarg de l'obra. En un moment donat vaig pensar en aquest per l'aspecte més simbòlic. Cavalls com a element de llibertat i en estat salvatge, és a dir, la rebel·lia de Lluís Alpera. Sempre he volgut combinar aquesta rebel·lia, una exigència estètica i un sentit ètic. Alba com un futur immediat, una qüestió cíclica que inicia sorpreses, suggeriments, esperances..., la renovació per excel·lència. Bé, he volgut reflectir tot això. Però t'he de dir que primerament vaig buscar el títol, i després hi he trobat els possibles significats. Un títol de desafiament i de repte que sempre he volgut donar a la poesia.

—En els temps que corren, traure un volum de poesia que consta de dotze llibres, un volum de quatre-centes pàgines, no és un poc atrevit?

—És una cosa com allò del fill pròdig. Quan em sentia personalment desorientat per la poca valoració del paper d'Alpera en els anys 60 i del valor de la seua poesia, vaig recórrer a l'editor Eliseu Climent. Aleshores vam pensar en una revaloració de conjunt, per ressituat Alpera. En aquell moment dominava la poesia formalista, però jo vaig voler plantar cara i vaig demanar a Eliseu Climent que m'ajudara en el projecte. Es parlava molt de l'obra de Lluís Alpera, però ningú no la coneixia. Coneixien l'Alpera teòric d'*Identity*. Jo no sé si el cas d'ara té gens de semblança amb tot allò, no ho sé, però sí que hi ha un paral·lelisme, i és que he de recapitular de nou. Ara he de passar uns anys de reflexió sobre el camí que segueix Alpera. Fer-ne potser un balanç definitiu. Es un repte amb mi mateix. Hi ha frustració, com abans he dit, pel paper que ocupa avui la poesia, però també alegria per haver tancat aquesta trajectòria. A partir d'ara, no ho sé, potser em dedicaré a la narrativa, potser a la meua passió de la crítica literària que durant molts anys he deixat de banda perquè pensava que un crític no ha de fer creació.

—Creu que calia fer aquesta recapitulació publicant la poesia completa?

—Per mi, sí. El creador ha d'estar content amb ell mateix. Ha de ser exigent amb ell mateix. A mi, no m'agrada de planificar la meua obra, però en algun moment sí que vull fer-ne un control. Crec que la meua poesia ha intentat d'anar més enllà d'aquesta acumulació estètica; he volgut ser un poc exigent no donant productes que caigueren, sorprendre en cada obra. He tret un nou llibre inèdit, encara té un lloc d'artifici, deixa una porta oberta, però ho he de comprovar personalment. Per mi és un procés que he madurat durant aquests tres o quatre últims anys i perquè crec que els poetes donem la millor creació abans dels

"La condició de poeta perifèric em porta a sentir unes necessitats personals, que exigien de tancar una obra, de donar una visió globalitzadora, encara que fos provisional, d'una trajectòria."

seixanta anys, en la majoria de casos donem la millor creació abans d'aquesta edat, però el cas del narrador potser no és aquest, perquè acumula *savoir faire*, no s'hi dona aquesta explosió lírica.

—Podria connectar amb allò que apuntava Fuster que un poeta jove es canta a si mateix i el poeta vell canta allò que fou?

—Sí, aniria per aquest camí. Tinc por del jo, de la nostàlgia, si no té una força lírica innovadora. Ara busque la condensació que tenen els versos de Machado; no voldria caure en la bajania de repetir-me.

—Mirant la producció des d'un punt de vista serè, què destacaria de la seua trajectòria poètica, des d'El magre menjar, el primer llibre publicat, si no el primer escrit, a Els bells papirs d'Alexandria, el llibre inèdit i darrer que apareix en

l'obra completa?

—Ho sintetitzaria, potser, en una resposta massa simplista: jo del que tinc consciència és de la meua exigència amb mi mateix, exigència sobre el producte estètic; i ho deixaria així. Ètica i estètica. D'una espècie de crític líric simbolista a l'orfebreria estètica. Sempre buscant la síntesi.

—Després de la publicació de *Cavalls a l'alba*, què? Punt final poètic, o punt i a part?

—Sempre ets més a prop del punt i a part que no del punt final, però mai no se sap. Ara és un repte amb mi mateix, ara més que mai, perquè el llibre queda molt bé. És un balanç i un tancament provisionals. Potser ja no publicaré res més.

"Crec que els poetes donem la millor creació abans dels seixanta anys. El cas del narrador potser no és aquest, perquè acumula 'savoir faire', i no s'hi dona aquesta explosió lírica."

Josep Ballester